

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE BİR MİZAH DERGİSİ: ÂYİNE*

Mehmet ERDOĞAN**

ÖZET

İnsanoğlu, tarihin bütün devirlerinde iletişim içerisinde olmuş, iletişimini geliştirmek için de değişik vesileler icat etmiştir. Son yüzyıllarda bu iletişimin en önemli araçlarından biri de şüphesiz gazeteler ve dergiler olmuştur.

Üzerinde çalıştığımız Âyine dergisi mizahî içerikli bir dergidir. Milli Mücadele dönemi gibi kritik bir dönemde yayımlanan derginin incelenmesi gerektiğini düşündük.

Âyine dergisinin sahibi Semih Lütfi, yazı işleri müdürü Eşref Nesib'dir. 9. sayıdan itibaren dergide yazmaya başlayan Yusuf Ziya bu tarihten itibaren müstear isimleriyle birlikte dergide en çok imzası görülen isimdir. Bir nevi dergiyi Yusuf Ziya sırtlamıştır.

Toplam 72 sayı olarak çıkarılan derginin her bir sayısı dört sayfadan oluşur. Derginin yayımlanma günleri değişkenlik göstermiş; farklı zamanlarda da olsa 42 sayısı Perşembe günleri, 26 sayısı Çarşamba günleri, 4 sayısı ise Salı günleri yayımlanmıştır.

Âyine dergisi Milli Mücadele döneminde bu hareketi desteklemiş, yazılarıyla hem halkın moralini yüksek tutmaya çalışmış hem de düşmanı, mizahi bir dille alaya alarak onların moralini bozmayı hedeflemiştir. Dergide yer alan şiirlerle, hikâyelerle, fıkralarla, nüktelerle bu amaç yerine getirilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda, döneme ışık tutması bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âyine dergisi, Yusuf Ziya, mizah, Semih Lütfi.

A HUMOUR MAGAZINE DURING THE WAR OF INDEPENDENCE

ABSTRACT

Humanbeing, has communicate in all periods of history and invented many different ways to improve it. Newspapers and magazines are undoubtedly one of the most important means of communication in the last centuries.

---

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Fatih Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, E-mail: erdogan1299@hotmail.com

We have studied *Âyine* which is a humour magazine. According to our opinion a magazine which was published in national independence days is to be studied.

The owner of the magazine was Semih Lütfi and the editor was Eşref Nesib. After the 9th edition Yusuf Ziya who became the most producer writer of the *Âyine* by using pen name started to write for this magazine. In other words Yusuf Ziya embarked the magazine.

The magazine which was published 72 times had 4 pages. The publishing dates of the magazine was constantly changed 42 on Thursday, 20 on Wednesday, 4 on Tuesday.

Âyine supported national independence, it tried to keep public motivation high with its columns and aimed to demotivate the enemies by having fun with them. The poems, stories, jokes and paragraphs had written with this aim. It is important to study this magazine to enlighten this era.

Key Words: *Âyine* Magazine, Yusuf Ziya, Humor, Semih Lütfi

Türkiye' de Basın – Mizahî Basın

Türkiye'de gazeteciliğin tarihi 1831 yılında devlet tarafından resmî gazete hüviyetinde çıkarılmaya başlanan *Takvim-i Vakâyi* gazetesine kadar uzanır. II. Mahmut döneminde çıkarılmaya başlanan gazete aynı zamanda Türk basın tarihinin de ilk gazetesi olur. 1840 yılında çıkarılan *Ceride-i Havadis* gazetesi yarı resmî gazete hüviyetindedir. Türk basın tarihi gazetecilik alanında asıl atılımını 1860 yılında yayın hayatına başlayan, Şinasi ve Ağâh Efendi tarafından çıkarılan *Tercüman-ı Ahvâl* gazetesi ile yapar. *Tercüman-ı Ahvâl* gazetesi ile başlayan basın dünyasındaki canlanma, Osmanlı kültürel hayatına yayılır. Bu anlamda gazete belki de hiçbir yerde bizim ülkemizdeki gibi bir rol oynamamıştır (Tanpınar 2012: 251). Bu tarihten sonra birçok alanda gazete, dergi, kitap yayımlanır. İşte bu yıllardaki kültürel canlanmanın görüldüğü alanlardan biri de mizahî basındır.

Türk kültüründe mizah, geçmişten günümüze var olagelmiştir. Yüzyıllardır anlatılan masallardaki mizahî unsurlar, Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki mizahî unsurlar, Nasrettin Hoca fıkraları, özellikle Osmanlı döneminde Karagöz, Meddah, Orta Oyunu adlarıyla tanınmış oyunlar, kırsal kesimde yaygın olan Köy Seyirlik Oyunları Türklerdeki mizah kültürünün zenginliğini gösterir. Yine Türk kültür hayatında önemli yeri olan şiir içerisinde de mizah bulunur. Halk edebiyatında şatihyeler, Klasik edebiyatta hiciv geleneği önemli mizahî unsurlardır. Hicivyeler ve şatihyelerin insanları güldürürken aynı zamanda dönemin aksaklıklarını da gündeme getirme gibi toplumsal bir görevleri vardır.

Daha önce bahsedildiği gibi 1860'lı yıllarda Osmanlıda basının ilerlemesiyle birlikte mizah alanında yapılan çalışmalar da basın alanında görülmeye başlandı. Bu alanda görülen ilk Türkçe mizah gazetesi 1870 yılında Ermeni asıllı Teodor Kasap tarafından çıkarılmaya başlanan "*Diyojen*" adlı mizah gazetesidir. "*Diyojen*" Türkçe çıkmadan önce Ermenice, Rumca ve Fransızca olarak çıkmıştır. *Diyojen*'in ilk sayısında gazetenin çıkış amacı şu şekilde açıklanmaktadır: "Hükümetin ve halkın sorunlarına değinilecek, ülkemize yabancı olan şeylerle alay edilip küçük görülecektir." (Arık 1998: 12). Bu anlayış, o döneme kadar olan Türk mizah anlayışının devamı niteliğindedir. Hicivlerde yapılan da budur. Siyasal içerikli yazılarından dolayı birkaç defa geçici olarak kapatılan dergi 1873 yılında Rus çarı ve Mısır hıdivi ağzından yazılan mizahî mektuplardan dolayı 1873 yılında sürekli olarak kapatılmıştır. Teodor Kasap daha sonra "*Hayal*" ve "*Çingiraklı Tatar*" adlı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

mizah gazetelerini de çıkarmıştır (Çapanoğlu 1970: 13). Mizah tarihinin ilk yıllarında geleneksel mizah anlayışının etkileri görülür. İlk olmasına rağmen bu yıllarda mizah yayıncılığı güçlüdür. Kaliteli ürünler ortaya konulmuştur.

1870 yılından 1877 yılına kadar olan dönemde yapılan mizah alanındaki yayınlar neticesinde mizah gazeteleri yasaklanmıştır. Yayımlanan her yayın devlet iznine bağlanmıştır. 1877-1908 yılları arasında çıkan mizah dergileri siyasi mizah anlayışından ziyade toplumsal mizah anlayışı üzerinde durmuşlardır. 1908’de ilan edilen II. Meşrutiyet’ten sonra basın dünyasında hızlı bir ilerleme göze çarpmaktadır. Meşrutiyetin ilanından itibaren iki ay içerisinde 200’ün üzerinde gazete imtiyazı alındı (Topuz 1973: 103). Bu dönemde mizah gazeteleri daha da artmış, içerikleri de siyasi, toplumsal olarak zenginleşmiştir. II. Meşrutiyet’ten sonra 30’un üzerinde mizah dergisi yayın hayatına başlamıştır. Meşrutiyet’ten sonra yayın hayatına başlayan bazı mizah dergileri şunlardır: *Karagöz*, *Cem*, *Kalem*, *Gecekuşu*, *Şakacı*, *Eşşek*. Milli Mücadele yıllarında da mizah dergileri yayın hayatına devam etmiş hatta bu yayınlara *Güleryüz*, *Aydede*, *Âyine*, *Akbaba*, *Diken* gibi yeni yayın organları eklenmiştir. İşte bu dönemde yani Kurtuluş Savaşı yıllarında çıkarılmaya başlanan dergilerden biri de *Âyine* dergisidir

Âyine Dergisi’nin Yayın Hayatına Başlaması

Osmanlı Devleti’nin ve İstanbul’un en sıkıntılı yılları olan 1920’li yılların başında halkı eğlendirebilmek amacıyla bazı mizah dergileri çıkmaktadır. Kurtuluş Savaşı yıllarında yayımlanan mizah dergileri arasında özellikle *Akbaba* ve *Güleryüz* dergileri zikredilir (Tonga 2008: 665). *Âyine* dergisi yapılan çalışmalarda çok az yerde anılmaktadır. Bu dergilere 1921 yılının Ağustos ayında *Âyine* dergisi de katılır. *Ayine* dergisi haftalık olarak neşredilir. Derginin idare merkezi dönemin önemli kütüphanelerinden “Suhulet Kütüphanesi”dir. Derginin belli başlı yazar kadrosu arasında Yusuf Ziya, Faruk Nafiz, Osman Cemal, Neyzen Tevfik, Ahmet Rasim, Ercüment Ekrem, Aka Gündüz, Halil Nihat; müstear isimlerle ise Zakkum, Çimdik, Fiske, Ateşböceği, Mülakatçı, Haşarı, Küheylan, Dertli, Muhbir, Peçeli, Pervane, Yelpaze, Fırtına isimleri yer alır (Erdoğan 2014: 3). *Âyine* dergisi yazılarıyla, şiirleriyle, karikatürleriyle Milli Mücadele hareketine destek olur. Halkın moralini yüksek tutmaya çalışır. Şiirleriyle, karikatürleriyle Yunanlıları alaya alır. Aynı dönemde yayın hayatında olan *Aydede* dergisi ile anlayış olarak zıttır. *Aydede* dergisi Milli Mücadele hareketinin karşısında bir yayın politikası takip ederken *Âyine* dergisi bu hareketin yanında yer almıştır.

Âyine dergisi sadece Milli Mücadeleyi destekler mahiyette olan siyasi yönü ile ön plana çıkmaz. Aynı zamanda yayınladığı şiirleriyle, yazılarıyla dönemin edebi anlayışını da ortaya koyar. Dergide Ahmet Haşim’in şiirleriyle dalga geçilmiştir. Özellikle Haşim’in şiirlerinin anlamsızlığı üzerinde durulmuştur. Dergide alay edilen, hafife alınan diğer bir şair de Yahya Kemal’dir. Yahya Kemal’in şiir kitabının olmaması alay konusu yapılır. Aşağıdaki Yahya Kemal Bey ile ilgili dergiden alınan metin bu tür yazılara örnektir:

“Lozan’a matbuat namına heyet-i murahhasa ile beraber azimet eden Yahya Kemal Bey muharririmize ber vech-i ati beyanatta bulunmuştur:

Lozan’da sulh konferansına ait haberleri matbuata bildireceğim. Bu vazife güç değildir. Arkadaşım Ruşen Eşref’in bana hayli yardımı dokunacaktır. Bilirsiniz ki ben yazı yazmasını sevmem. Ruşen benim yerime yazacak, ben onun hesabına düşüneceğim.

-Şu halde siz bir şey yazmayacaksınız demek oluyor.

-Evet ben bir şey yazmayacağım. Fakat pek çok şeyler düşüneceğim.”(İmzasız 16 Teşrinisani 1338: 2).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall2014

Âyine dergisinde Ahmet Haşim ve Yahya Kemal gibi Türk edebiyatındaki saf şiirin öncüsü olan şairlere karşı yazılan yazıların bir sebebi bu şairlerin Milli Mücadele dönemi gibi kritik bir dönemde milli konular yerine “saf şiir” anlayışında ısrar etmiş olmaları olabilir.

Saltanat kaldırılmadan önce padişaha ve Osmanlı ailesine herhangi bir hakaret söz konusu olmamıştır. Fakat Saltanat kaldırılıp Sultan Vahdettin de yurt dışına gidince özellikle padişaha karşı en ağır hakaretlerden çekinilmemiştir.

Dergide görsel malzeme olarak karikatür tercih edilmiştir. Karikatürler özellikle o dönemin sosyal hayatına ve Milli Mücadele hareketine yönelik halkı heyecanlandırıcı nitelikte olan karikatürlerdir. Dergide sadece bir tane fotoğraf kullanılmıştır. O fotoğraf da derginin 69. sayısında çıkan Mustafa Kemal’in fotoğrafıdır.

Dergide öne çıkan yazar ve şair Yusuf Ziya’dır. Hem kendi imzasıyla hem de müstear isimlerle dergiye yazılar ve şiirler yazmıştır. Yusuf Ziya “ Bizim Yokuş ” adlı hatıra kitabında, derginin Babiâli Caddesi’ne taşındığı dönemde dergide yazmaya başladığını, derginin sahibinin de Semih Lütfi olduğunu şu cümlelerle ifade etmektedir:

“Bir gün, kitabevini Beyazıt’tan Bizim Yokuş’a taşıyan Semih Lütfi ile tanıştım: Suhulet Kitabevi sahibi Semih Lütfi ile...

Bir mizah dergisi çıkarmaya başlamıştı o günlerde. Adı *Ayna*... Benden yazı istedi *Ayna* için.

Hemen hemen tek başıma doldurmaya başladım *Ayna*’yı: Fıkra, hikâye, şiir..”(Ortaç 1966: 79).

Yusuf Ziya’nın yukarıdaki ifadelerinden hareketle derginin 9. sayısından itibaren yani Babiâli caddesine taşınmasından sonra dergide en etkin kişinin Yusuf Ziya Ortaç olduğunu anlıyoruz.

Derginin müdürü Eşref Nesib’dir.

Âyine dergisi yayın hayatını 72. sayısı ile 4 Ocak 1923 tarihinde noktalamıştır.

Dönemin Genel Siyasi Görünümü İçerisinde *Âyine* Dergisinin Yeri

Milli Mücadele gibi kritik bir dönemde yayımlanmaya başlanan *Âyine* dergisi, yeni kurulacak olan ulus-devletin habercisi, hazırlayıcısı olmuştur. Dergide yer alan yazılar, şiirler kamuoyu nezdinde ulus-devlet düşüncesinin oluşmasında etkili olmuştur. Aşağıda yer alan şiir şeklinde yazılmış tiyatro metni derginin milliyetçilik anlayışını yansıtmaya bakımından önemlidir:

Nişan Yüzüğü

İsmail Paşa- Yetmiş yaşında mütekaid bir Türk kumandanı, milliyetperver.

Nebil Bey- Otuz yaşında bir muhalif.

Süheyla- Yirmi yaşında Nebil’in nişanlısı.

(Vak’a milli ordumuzun taarruza geçtiği günlerde cereyan eder.)

Birinci Meclis

İsmail- Nebil

İsmail

Bu sefer baştanbaşa geçti ordu akına,
Beklenen büyük günler artık geldi yakına,
Hiç şüphe yok, Yunan’ın bileği bükülecek,
Kaç yıldır kan ağlayan Türk milleti gülecek.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Nebil

Paşa..İzmir, Edirne alınamaz kılıçla,
Bu yirmi asırda siyaset olmaz hınçla,
Kin, intikam, top, tüfek.. bunlar barbarca hisler!
Ufkumuzdan çekilsin artık bu kızıl sisler!
Biz de her millet gibi Hakk'a nura tapalım,
Bu vatanı cehennem değil cennet yapalım!
Biz de her millet gibi olmalıyız medeni!..

İsmail

Medeni milletler mi? Onların hepsi deni?..
Onların vicdanları birer fesat volkanı,
Onların elinden sızıyor masum kanı
Onların esiridir bütün dağlar denizler,
Onların kurbanıyız bu gün zavallı bizler!
Siyaset.. artık bunu almaz Müslüman aklı
Kimin kuvveti varsa bu dünyada o haklı!..
Oğlum ben de askerim.. eski bir Türk askeri
İleri atıldı mı ordumuz dönmez geri.
Dağlar taşlar dayanmaz başladı mı akına
Kan damlayan kılıçlar girmez bir daha kına.
Şimdi düşman ordusu Türk'ün avucundadır
Asıl büyük siyaset süngünün ucundadır.

İkinci Meclis

Evvelkiler- Süheyla

(Süheyla elinde küçük bir tepsi, babasına kahve getirir.)
Süheyla

Ne var Nebil!.. Ne haber!..

Nebil

(Müstehzi)

Muzaffer olmuş ordu!

İsmail

(Nebil'e hitaben)

Affedin kusurunu yanılıp size sordu!
Ne yapsın merak eder, asker kızıdır o da.

Nebil

(Muhakkirane)

Şimdi vatanperverlik kadınlarda son moda
Fakat feryadımızı insaniyet duymuyor
Çünkü yaptıklarımız insanlığa uymuyor!

Süheyla

Bir şey anlamıyorum, ne oluyoruz Nebil
Muhalefet yetişir, söylediğin sözü bil!

Nebil

Benim kanaatime hiç kimse karışamaz!
Süheyla

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall2014

O halde yıldızımız katiyen barışamaz
Çünkü sen çıldırmışsın.. yazık acırım sana!

Nebil
Bırak bu safsatayı, sen işine baksana!

Süheyla
İşime mi bakayım!.. Nankör, zavallı nankör!
Sade vicdanın değil, senin gözlerin de kör!
Sen nur arayım derken bataklığa inmişsin,
Ne kadar hainmişsin.. ne kadar hainmişsin!..

Nebil
Senin aklını almış milliyet denen büyü.

Süheyla
(Parmağında nişan halkasını çıkararak Nebil'in başına atar.)
Kafanda paralansın senin nişan yüzüğün (Yusuf Ziya 16 Teşrinisani 1338: 2).

Âyine dergisi sayfalarında yer verdiği yazılarla şiirlerle çok uluslu devletten tek uluslu devlete geçiş aşamasında kilit rol oynayan basının önemli bir parçası olmuştur. Aynı zamanda Mustafa Kemal'in kamuoyu nezdinde tanınmasına hizmet eden yayın kuruluşlarından biri olmuştur.

***Âyine* Dergisi'nin Şekil Özellikleri**

Âyine dergisi yayın hayatında kaldığı süre boyunca dört sayfa olarak yayımlanmıştır. Bu süre zarfında haftalık olarak yayımlanmış fakat yayımlandığı günlerde zaman zaman değişiklikler olmuştur. 1 - 34. sayıları Perşembe, 35 - 41. sayıları Çarşamba, 42 - 45. sayıları Salı, 46 - 64. sayılar Çarşamba, 65 - 72. sayıları ise Perşembe günü yayımlanmıştır.

Derginin serlevhasının üstünde numarası, hangi gün neşr olunduğu, derginin nüshasının tarihi yazılıdır. Derginin serlevhasının sağında " mahall-i idaresi " yer almaktadır. Mahall-i idaresi kısmında şu bilgiler verilmektedir: " Mahall-i idaresi: Beyazıt Maliye karşısında Sühulet Kütüphanesi. Her husus için idareye müracaat olunur. " 9. sayıdan itibaren *Âyine* dergisinin mahall-i idaresi değişmiş Bâb-ı Âli Caddesi'ne taşınmıştır. Bu değişiklik "mahall-i idare" kısmında belirtilmiştir. Serlevhanın solunda ise abone şartları yer almaktadır. Abone şartları kısmında şu bilgiler yer almaktadır: " Abone şartları: Seneliği 175, altı aylığı 100 kuruştur. " Serlevhası zaman zaman değişmekle birlikte bayan resmi serlevhasında bulunmaktadır.

Dergide çeşitli konu başlıkları bulunmaktadır. Bend-i Siyasi, Âyine-i Devran, Küçük Muhavereler, Tramvayda İşittiklerimiz, Küçük Haberler, Son Telgraflar, Muhavere, Haftanın Olup Bitenleri bu başlıklardan bazılarıdır.

Dergide müstear isim çoktur. Bunun sebeplerinin başında derginin yazar kadrosunu çok göstermek gelmektedir.

Muhteva

Âyine dergisi ilk sayısından son sayısına kadar mizah dergisi hüviyetindedir. İçerisindeki yazıların konusu edebiyat, siyaset, güncel ne olursa olsun mizah penceresinden değerlendirilerek sunulmuştur. Yazılan haberler dahi mizahi açıdan ele alınarak doğruluğundan ziyade mizahi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

olmasına gayret edilmiştir. Milli Mücadele ile ilgili haberlerinde dahi mizahı kullanmaya gayret etmiş, özellikle Yunan askerlerini ve komutanlarını tazyif eden yazılar yayınlanmıştır. Bütün yazılarında ve şiirlerinde Kurtuluş Savaşı'nın yanında yer almıştır.

Edebiyat

Âyine dergisinde edebiyat, mizahı ortaya koymada bir araçtır. Edebiyatın birçok türünde yazılar ortaya konulmuştur. Bunların başında şiir, hikâye, fıkra, tiyatro, mülakat gelir. Fakat ortaya konulan bu ürünlerde klasik bir edebiyat dergisinde görülen ciddiyet görülmez. Edebiyatın mizahla bu denli iç içe olması mizah seviyesi bakımından sevindirici bir olaydır. Tanınmış edebiyatçılardan Yusuf Ziya, Faruk Nafiz, Ahmet Rasim, Hüseyin Cahit, Osman Cemal, Rıza Tevfik, Hamamizade İhsan'ın şiirleri, yazıları dergide yer almıştır.

Şiir

Dergide yer alan şiirlerin çoğu açık, anlaşılır bir tarzda yazılmıştır. Bunun yanında Divan edebiyatı tarzında yazılan, bilinmeyen kelimelerin kullanıldığı şiirler de vardır. Divan edebiyatı tarzında yazılan şiirler bu şiir anlayışına uygun şekilde genellikle gazel nazım biçimiyle ve daha ağır bir dille yazılmıştır. Bazı sayılarında çeşitli şairler hakkında, onları anlatan şiirler yer almıştır.

Hikâye

Âyine dergisinde hikâye de şiir kadar yaygın olarak kullanılmıştır. Dergide “Hikâye” adlı bir bölüm bulunmaktadır. Bu hikâyeler genellikle mizah ağırlıklı hikâyelerdir. Hikâyeler güncelden yola çıkılarak yazılmıştır. Sade bir üslupla yazılmışlardır.

Siyasî Meseleler

Âyine dergisi yayın hayatı boyunca siyasî meselelerin içerisinde olmuştur. Gelişen olayları sayfalarında mizahi bir tarzda, yer yer coşkunu bir üslupla okuyucularına sunmuştur.

Toplumsal Meseleler

Âyine dergisinde toplumu ilgilendiren çok sayıda yazı yayımlanmıştır. *Ayine-i Devran*, *Tramvayda İşittiklerimiz*, *Küçük Haberler* ve *Son Telgraflar* adıyla yer alan bölümlerde güncel toplumsal meselelerle ilgili yazılar yazılmaktadır. Örneğin “Unkapanı Köprüsü” adlı yazıda Belediyenin Unkapanı Köprüsü ile ilgili aldığı kararlar işlenmiştir (İmzasız 1 Eylül 1337: 2). Başka bir örnek de 10. sayıda çıkan *Ayine-i Devran* bölümünde yer alan yazıdır (İmzasız 27 Teşrinievvel 1337:2). Bu yazıda ise tramvay taşımacılığında insanlara neler yapıldığı anlatılmaktadır.

Sonuç

Âyine dergisinin yayın hayatında olduğu 1921-1922 yılları Türk tarihinin en önemli yıllarıdır. Varlık – yokluk mücadelesinin yaşandığı bu yıllarda yayın hayatına başlayan dergi, dönemin mizahi yönünü bize yansıtır. Dönemin mizahi yönünü yansıtırken aynı zamanda Milli Mücadele'nin bütün serencamını görebilmekteyiz. Bu anlamda *Âyine* dergisi tarihe düşülmüş önemli notlardan biridir. Derginin yayın kadrosunun da Milli Mücadele hareketinin yanında yer almış olması dergiye dönem itibarıyla ayrı bir önem katmıştır. Çok önemli bir zaman diliminde dergi, vatan yolunda üzerine düşen görevi yerine getirmiştir. Böylesi bir dönemde mizah alanında kalem oynatmanın ne kadar zor olduğu düşünülürse yazar kadrosunun içerisinde bulunduğu psikolojik durum daha iyi anlaşılacaktır.

Âyine dergisi yazarları, şairleri ve karikatüristleri ile daha önce de ifade edildiği gibi yayın hayatı boyunca Milli Mücadele hareketinin yanında yer almıştır. Fakat derginin tutumu Osmanlı hanedanı için aynı şekilde olmamıştır. Sultan Vahdettin ülkeden ayrılmadan önce dergide Osmanlı hanedanı hakkında hiçbir olumsuz ifade yoktur. Fakat Sultan Vahdettin ülkeden ayrıldıktan sonra –

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall2014

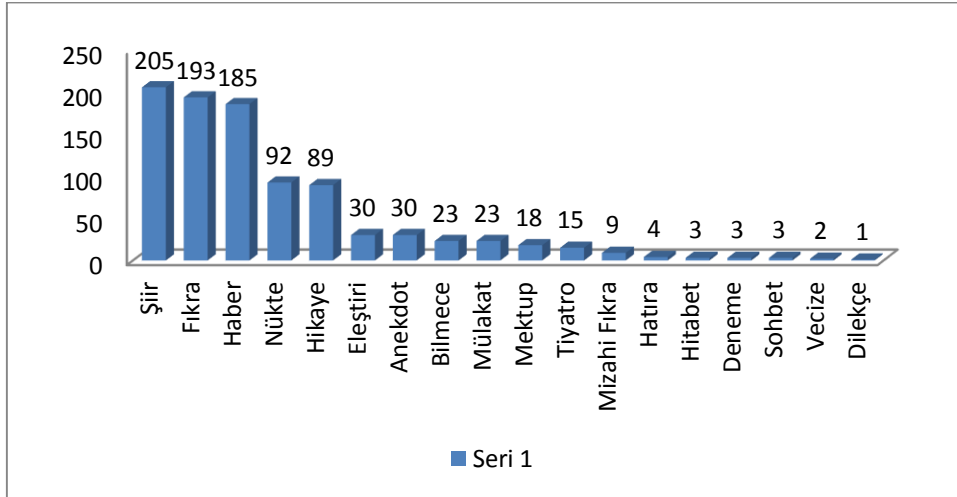

derginin son sayılarına tekabül etmektedir- Sultan Vahdettin hakkında en ağır eleştiriler yapılmış, karikatürler çizilmiştir. Bu içerikte ilk karikatürü derginin 8 Teşrinisani 1922 tarihli 64. Sayısının ilk sayfasında görmekteyiz.

Basın tarihimizde mizahi dergiciliğin öncülerinden biri olan *Âyine* dergisini bu çalışmamızda tanıtmaya çalıştık. Yazar kadrosuna baktığımızda, yazar kadrosunun dönemin önde gelen edebiyatçılarından oluştuğunu görüyoruz. Yusuf Ziya (Ortaç), Faruk Nafiz (Çamlıbel), Ahmet Rasim, Hüseyin Rıfat, Halil Nihat, Ercüment Ekrem, Aka Gündüz, Osman Cemal yazılarıyla ve şiirleriyle *Âyine* dergisinin yayın kadrosunu oluşturur. Bu anlamda o dönem insanına edebî bir zevkle mizah anlayışını sunmuşlardır.

Günümüz mizah dergileriyle *Âyine* dergisini karşılaştırdığımızda *Âyine* dergisinin edebi açıdan önde olduğunu görmekteyiz. *Âyine* dergisi mizah dergisi olmasına rağmen şiir, hikâye, tiyatro gibi edebi türlere sayfalarında çokça yer vermiştir.

Âyine dergisinde yer alan türlere baktığımızda dergide en fazla kullanılan edebi türler şiir, fıkra, nükte ve hikâyedir. Dergide 205 şiir, 193 fıkra, 92 nükte ve 89 hikâye yer almaktadır (Erdoğan 2014, 312). Dergide yer alan türlerin sayısı aşağıdaki grafikte verilmiştir:

Âyine dergisi yayın hayatı boyunca sadece kuru mizah dergiciliği yapmamış, dönemin siyasal, toplumsal, güncel meseleleri ile de iç içe olmuştur. Bu meseleleri mizah çerçevesinde okuyucularına yansıtabilmiştir. Bu yönüyle mizah tarihimiz açısından önemli bir dergidir.

KAYNAKÇA

ARIK, Bilal (1998): *Değişen Toplum Değişen Karikatür*, İstanbul.

ÇAPANOĞLU, Münir (1970): *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri*, Garanti Matbaası, İstanbul.

ERDOĞAN, Mehmet (2014), *Âyine Dergisi'nin İnceleme ve İndeksi (Seçme Metinler)*, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İmzasız, “Yahya Kemal Bey’le Mülakat”, *Âyine Dergisi*, 16 Teşrinisani 1338 Perşembe, Sayı 65, s.2.

Yusuf Ziya, “Nişan Yüzüğü”, *Âyine Dergisi*, 16 Teşrinisani 1338, s.2.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

İmzasız, “Unkapanı Köprüsü”, *Âyine Dergisi*, 1 Eylül 1337 Perşembe, Sayı 3, s.2.

İmzasız, “Ayine-i Devran”, *Âyine Dergisi*, 27 Teşrinievvel 1337 Perşembe, Sayı 10, s.2.

ORTAÇ, Yusuf Ziya(1966), Bizim Yokuş, Akbaba Yayınları, İstanbul.

TANPINAR, Ahmet Hamdi(2012), *Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

TONGA, Necati (2008), Türk Edebiyatı’nda Mühim Bir Mecmua: Akbaba (1922-1977), *TURKISH STUDIES-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, Volume 3/2 Spring 2008.

TOPUZ, Hıfzı(1973), *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall2014

